

Josef Šíma: Bohatí bohatnou a chudí ještě víc

28.Června 2010

www.euro.cz

14.06.2010

Čím více lidí se zapojí do globální výroby a obchodu, tím menší bude nerovnost v jejich příjmech

Kapitalismus způsobuje hospodářské krize a rozevívá příjmové nůžky mezi chudými a bohatými. Tak by se dalo shrnout přesvědčení mnoha odpůrců kapitalismu, ale i řady jeho zastánců. Ti se pak ve jménu jeho zachování pouštějí do nových regulací finančního sektoru na straně jedné a do přerozdělování bohatství ve snaze bránit se nerovnostem v příjmech na straně druhé. Co kdyby se ale ukázalo, že nerovnost se ve světě navzdory všeobecnému přesvědčení neprohlubuje (byť ani sama taková skutečnost neznamena automatický důvod bohatým brát a chudým dávat), ale klesá?

STROJ NA BOHATSTVÍ

Nepokoušíme se tvrdit, že v příjmech lidí nejsou rozdíly ani že dnes žijeme v době největší historické rovnosti. Do slovníku antiglobalistických aktivistů ne náhodou patří tvrzení, že ve druhé polovině 20. století dosáhla nerovnost největšího rozměru za posledních 300 let.

Ano, naprostá většina lidstva žila v předindustriální době v ohromné a pro nás jen obtížně představitelné bídě, kdy - jak píše Henry Hazlitt ve své knize Porobení chudoby - hladomory byly tak časté, že se zaznamenávaly jen ty největší z nich. Od té doby se mnohé změnilo. Chudoba, jež byla doposud univerzální historickou normou, byla v části světa nahrazena bohatstvím, jež bohužel dnes mnozí berou za samozřejmé. Byl totiž objeven "stroj na bohatství" - masová kapitalistická výroba pro davy lidí. A jak jedna část lidí začala bohatnout historicky nevídaným tempem a druhá žila v pořádcích staré doby, nerovnost rostla. Bohatství a chudoba začaly existovat vedle sebe, ale jedno nebylo příčinou druhého. Chudí nebyli chudí kvůli tomu, že v jiné části světa byla využita kreativní schopnost trhů. Byli chudí kvůli tomu, že nedokázali uvést do chodu tyto tržní síly ve svém institucionálním prostředí.

ZAPOJTE SE DO GLOBALIZACE

Do konce 70. let nerovnost rostla, ale pak nastala změna, kterou dosud mnozí nezaznamenali. Nerovnost začala klesat. Jak je to možné? Do spleť sítě globálních trhů se zapojily miliony lidí, které se zatím držely stranou. Řada vlád přestala experimentovat s politikami národní soběstačnosti a otevřela své země světu. A obyvatelé těchto států - jihovýchodní Asie, Číny, Indie - začali bohatnout. Jen mezi lety 1970 a 2000 klesla například absolutní chudoba měřená příjmem jeden a půl dolaru a méně na den o 300 milionů lidí; slovy profesora Sala-i-Martina - "celkový počet chudých lidí klesl o 56 procent v době, kdy se počet obyvatel zvýšil o 50 procent". Žádná vládní sociální politika nikdy tolika lidem z chudoby nepomohla!

A právě v důsledku tohoto vývoje se v posledních desetiletích snižuje nerovnost ve světě. Zhruba k jedné miliardě bohatých se ze zbývajících pěti miliard chudých vydělily více než tři miliardy lidí, kteří se začali životní úrovní blížit vyspělému světu. Rozdíl mezi příjmem průměrného Čecha a průměrného Číňana dnes již zdaleka není tak propastný, jako tomu bylo před 30 lety. Nerovnost mezi lidmi tedy bohatnutím ohromného množství lidí "rozvojového světa" klesá, ať již si vezmeme jakýkoli ze standardních ukazatelů nerovnosti příjmů. Nic na tom nezmění ani mediálně přitažlivé propírání majetkových poměrů několika superbohatých a rozmařile žijících miliardářů, jež lze efektně stavět do kontrastu s chudobou lidí z předměstí Káhiry. Byť si na základě těchto zpráv většina lidí dělá obrázek o stavu nerovnosti příjmů našeho světa, realita je jiná. Více a více lidí se má více a více stejně.

Na sklonku 70. let totiž po staletích došlo k tomu, že se objevila dostatečně velká a bohatnoucí masa lidí, jež dokázala více než vyvážit efekty neradostně se vyvíjejícího stavu hospodářství v Africe, jehož omezený rozvoj stále přispívá ke zvětšování světové nerovnosti. Byť dnes může existovat i zvětšující se nerovnost uvnitř některých zemí (včetně například Ruska či USA), klíčovým problémem zůstává nerovnost v důsledku chudoby řady zemí či regionů. Nerovnost mezi zeměmi dokáže vysvětlit asi 70 procent celkové světové nerovnosti. Všichni, kterým záleží na příjmové rovnosti mezi lidmi, by proto měli volat po zapojení maximálního počtu lidí do globální výroby a obchodu spíše než po přerozdělování od bohatých k chudým. Pro větší blahobyť i větší rovnost je totiž třeba vytvářet nové hodnoty, a ty nikdy přerozdělováním nevznikají.

Euro 24/2010